

D. O. D.

DISSERTATIO HISTORICA

DE

ORIGINE
FENNORUM,

CUJUS PARTEM POSTERIOREM,

Suffrag. Ampliff. Fac. Phil. in Reg. ad Auram Academia,

Sub PRÆSIDIO

MAG. JOHANNIS
BILMARK,

HIST. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORD.

PRO GRADU

Publicæ disquisitioni subjecit

ALUMNUS REGIUS,

FRIDERICUS COLLIN,

SATACUNDENSIS.

In Audit. Maj. D. XXVI. Mart. Anni MDCCLXVI.

Horis Ante Meridiem Consuetis.

ABOÆ impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO,
Nobilissimo ac Generosissimo DOMINO,
D: NO CAROLO
LAGERBORG,

Supremi in Finlandia Dicasterii Regii CONSILIA-
RIO Gravissimo.

MÆCENATI PROPENSISSIMO.

Inter cetera bona, quæ providæ SUMMI NUMINIS cura ac-
cepta refero, haud ultimo loco est ponendum, quod mi-
hi contigerit, in Domum TUAM Nobilissimam, Filios TUOS
magnæ spei informandi gratia, recipi. Ex illo enim tempo-
re tot tantaque favoris TUI indies expertus sum documen-
ta, quot quantaque a MÆCENATE PROPENSISSIMO unquam
proficisci queant. Pro his autem beneficiis, quid TIBI, MÆ-
CENAS OPTIME, referam, quid rependam? Nihil habeo, quod
virtutum ac meritorum TUORUM fastigio, quod boni omnes
suspiciunt, conveniat. Attamen cum ab antiquissimis inde
temporibus invaluerit consuetudo, ut mola falsa litent, qui
thura non habent, in pignus devoti animi atque veneratio-
nis nunquam intermoritura, lucubrationes hæcæ Historicas
TIBI cernuus offero, quas ut benignitate, quæ TIBI propria
est, excipias, calamo pariter atque animo obsecro. Quod his
desit, deesse autem plurima satis animadverto, votis compen-
sare annitar. Vivas itaque NOBILISSIME DOMINE CONSILIARIE
sopes atque incolumis in longissimam annorum seriem, votis
etiam TUIS felicior. Sic nec Patria gravissimum Legum inter-
pretem, nec Familia Nobilissima exoptatissimum fulcrum, nec
clientes, quotquot TUI sumus, præsidium firmissimum deside-
rabunt. Sic vovet & perpetuo vovebit

NOBILISSIMI NOMINIS TUI

Clientis devotissimus
FRIDERICUS COLLIN,

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO,

Nobilissimo atque Consultissimo DOMINO,

**D_{N:O} MICHAËLI
LILIO,**

CONSILIARIO Supremi Judicii per Magnum Ducatum
Finlandiæ accuratissimo.

MÆCENATI BENIGNISSIMO,

Sicut celata virtus, teste Poëta, paullum distat ab inertia, ita gratiæ, quæ habentur tantum, ad ingrati animi crimen proxime accedunt. Quod cum maxime exhorrescam, hanc prætermittere occasionem nec potui nec debui publice testandi, quantum **TIBI, PATRONE BENIGNISSIME,** debeam ob maxima beneficia, quibus me **TIBI** obstrinxisti ab illo tempore, quo Filium **TUUM** optimæ indolis, mihi instituendum tradidisti. Unum doleo, quod nullo officiorum genere eximium **TUUM** favorem provocare potuerim. Ne tamen eodem excidam, quod forte fiet, si ut in immeritum, ita in ingratum, **TE** beneficia collocasse putes, in symbolum gratissimæ mentis tenues has pagellas, quas **TIBI** offero, benigne excipias. Mihi vicissim nihil prius, nihil antiquius erit, quam Summum Numen supplicibus venerari precibus, velit **TE, MÆCENAS OPTIME,** omnigena felicitate maeratum quam diutissime conservare in Patriæ commodum, Familiæ Nobilissimæ solatium atque Clientum gaudium.

Permanfurus ad urnam usque

NOBILISSIMI NOMINIS TUI

cliens humilissimus
FRIDERICUS COLLIN,

VIRO *Amplissimo*

D.^{NO} LAURENTIO M.
NORDSTEDT,

SECRETARIO Dicasterii Regii Aboënsis.

FAUTORI BENIGNISSIMO.

Tot tantaque sunt TUA, *Amplissime* DOMINE, in paternam domum beneficia, ut inter doloris atque curarum moles, quæ me hoc præsertim tempore agitarunt, hanc lætus arripiam occasionem, gratum animum TIBI declarandi. Hujus argumentum erit præsens dissertatio, NOMINI TUO *Amplissimo* consecrata, quam ut benigne adspicias, enixe oro atque contendo. Meum præterea erit, vota pro intemerata TUA salute ad summum rerum omnium Moderatorem fundere calidissima, permanens dum vixero

Amplissimi NOMINIS TUI

Cultor observantissimus
FRIDERICUS COLLIN.

§. IX.

omitati fuimus Israëlitas, Fennorum no-
strorum majores & generis Auctores, ad
Septentrionales, in quibus confederunt,
oras, sed quoniam de hac illorum ori-
gine dubium forte alicui suboriri adhuc posset, i-
gitur ea in medium nunc proferemus argumenta,
quæ sententiam nostram speciatim confirmant. Ve-
rum quidem est, quod ex aliquali verborum quo-
rundam convenientia, quæ in linguis duarum gen-
tium conspicitur, oppido colligere non liceat, quod
una ab altera suos repetat natales, siquidem cum
alia tum imprimis commercia efficere soleant, ut
vocabula nonnulla diversis gentibus fiant commu-
nia, quæ tamen non admodum multa sunt. At si
plurimæ voces unius linguæ, & quoad sonum &
quoad significatum cum alius gentis vocibus appri-
me consentiant, quamvis non constet, has gentes
communia olim exercuisse commercia, & si alia in-

D

super

super momenta, ex genio utriusque linguæ petita, haud obscuram convenientiam arguant, magna profecto cum veri specie colligimus, alterius populi originem ab altero esse arcessendam. Scilicet ut ingenuus quisque civis patriam prolixo amplectitur amore, ita sermonem, quem cum parentibus, propinquis & amicis communem habet, non facile immutat; quo in negotio quosdam eo usque processisse docet Historia, ut veniam exposcerent, si quando verbo uterentur peregrino (a). Ideoque lingua & labium haud contemnendum originis gentium præbent argumentum. Exempli loco adduxisse sufficiat illam Græcorum coloniam, quam ad interiora Asiæ deportandam curavit Persarum Rex, XERXES, quippe illorum nepotes ex lingua, aliquantum licet mutata, mox cognoverunt Macedones, qui Duce ALEXANDRO M. in has penetraverant terras (b). Quare acutissimus BOXHORNIIUS adfirmat, studium etymologicum, deficientibus annalibus, unicam viam esse ad veritatis investigationem, quo argumento & TACITUS Gallos Britannosque ejusdem esse originis statuit, nempe quod eadem uterentur lingua (c). Quum itaque Fenni nostri magno in natale solum amore & flagrent & semper flagraverint, quum etiam linguæ suæ maximum, idque jure meritoque optimo (d) statuunt pretium, immo plerique a commerciis cum aliis gentibus diu fuerint remoti; haud erit mirandum, quod per plurima sæcula Majorum linguam ita conservaverint, ut & hujus & generis ortus manifesta supersint

sint vestigia. Enimvero antequam linguæ Fennicæ cum Hebraica convenientiam ostendimus, regulas quasdam generales præmittemus. Necessè igitur primo est, ut vocum non paucarum, sed plurimarum significationes propriæ exacte inter se conveniant, in quibus litteræ radicales inter se sunt eadem. Quo circa tamen adhuc observant Philologi, quod litteræ ejusdem organi facile inter se permulentur; quam regulam in omnibus linguis, præsertim in orientalibus, valere notum est. 2:do Tenendum est, quod vocalium non admodum magna habenda sit ratio, quæ non solum infinitis modis variare, sed ipsam quoque vocis notionem nonnihil interdum mutare possunt, sed quod consonantes, ut stamina vocum, hic imprimis in censum veniant (e).

(a) Vid. SVETON. in *Tiber. Cap. LXXI.* (b) Confr. CURTII *Hist. Lib. VII. Cap. V.* (c) Vid. *Ejusd. Origin. Gall. Libr. VI. C. I.* nec non SHERINGHAM in *Præfat. ad Orig. Angl.* (d) Vid. JUSLENI *Præfat. ad Lexicon Fennicum.* (e) *Regulas, quarum mentionem fecimus, in Scriptis suis passim adferunt Philologi.*

§. X.

En igitur specilegium quoddam vocum Fennicarum, quæ cum lingua Hebraica proximam habent convenientiam. Collegimus illud ex aliis aliisque Auctoribus (a), qui vel utramque linguam optime calluerunt, vel ab aliis sciscitati sunt, quæ ad præsens pertinent negotium, quibus nos pauca tantum

adjecimus, plura addituri, nisi veriti fuissetus, ne nimia copia fastidium potius, quam delectationem pareret.

איש *Hebr.* Vir, אִמָּה *Femm.* Pater.

אב *Pater*, in constr. אבִי, *Appi* Socer.

אהה *Aha* ah! vox exclam.

אנה *Anoa & Anon* obsecro.

אפ *fugit*, אפא *pavidus*.

אש *fecit*, אש *instrumentum*.

אור *lux*, אור *Sol*, אור *Aurigo sol*.

אי *Ei non*.

אם *Emā & Amā* mater & vetula.

אן *non*, אן *non ego*.

אז *Azet* signum, portentum.

אבוי *Woi* vā.

אח *focus*, אח *focus fabrilis*.

אזלה & אלה *exsecratio*, אלה *Wala* jusjurandum.

אלק *partitus est*, אלק *filium*.

אמס *vim intulit*, אמס *dens*, אמס *mordicus impeto*.

אפוי *Hiph.* punire fecit, אפוי *perdere*.

אלל *insanivit*, אלל *insanus*.

אלל *Hullus* stultitia. אלל *idem*.

אפוי *strepitus*, אפוי *Sonus venti*.

אפוי *ivit*, אפוי *pes*.

אפוי *utensile*, אפוי *res*, אפוי *supellex*.

- כלות terere, Calutan rodo.
 קמט corrugare, Cammotta caveri.
 קפא condensare, Capia arctus.
 קרש fabricatus est, Carassen induro ferrum.
 רוח vidit, Cahohi video.
 חצי dimidium, Caxi duo.
 גלל volvit, Kelaan conglomerato funem.
 קרא clamavit, oravit, Kerlata mendicare.
 כלא in Piel prohibuit, Keldaa negare.
 קהל in Piel convenit, Kihlata despondere.
 הול strenuitas, Kilsti egregius.
 חרב gladius & quodvis instrumentum consumtionis, Kirves securis.
 חכות expectare, Cocotan expecto.
 חרב arefcere, Corvetan ustulor.
 כלה in Piel teri, Culun atteror.
 כן sic, Cuiu sicut.
 כמר contraxit, Cuntattan flecto me.
 כבא cavum ventris, Cupu ingluvies ayium.
 חם calidus fuit, Cuuma fervidus.
 כלה totum ejus, Kylla satis.
 ארמא Maā terra.
 מרה Mitta mensura.
 מעט in Piel exiguus est, Mictō tenuis.
 מוח Mistā a quo se. loco.
 בערה puella, Maara puella prostratae pudicitiae.

- נכח percussit, Nacta abjicere.
 נעם amœnus fuit, Namu cupidia.
 נוח quiescere, Nuctua dormire.
 פלה separavit, Pala frustum.
 פקוד mandare, Pacotta cogere.
 בן filius, Penicka catulus.
 פתה improvidus Petettad seduci, falli.
 פלאות occultare, Pilata illudere.
 בנה in Piel extruere, Pnota struem conficere.
 כוח locutus est, Pubua loqui.
 רכץ accubuit, Rawsthen saturo.
 רגז commotio, רגז commotus fuit, Rafas/
 Rafasta dilectus, diligere.
 רכב currus, Refi traha.
 ריק inane, Rica minimum quid.
 רנה cantus, Runo carmen.
 זה Se ille.
 צמס & צמסה sitis, Siemen haustus, potus.
 רגז frumentum, Taisina massa.
 דעה scire, Tasto/ Tietâ scire.
 רכא contundere, Taka tundere.
 תלל accumulavit, Tallilan concutior.
 תהו inane, Tvhjâ inanis.
 תרח via tecta, Ura via nive tecta.
 בעל dominatus est, Walda/ Wallita potentia.
 טמא inquinatus fuit, Tahmia lentore inquinare.
 יעה ejecit, Ujan urgeo, pello.

קריאה lectio, Kitja liber.

שביש Hiph. pudefacere, Hätwäffen pudore suffundo.

גרו bellum gerere, Sodin bellum gero.

לש spolium, Saalis præda.

(a) Vid. Orat. Rev. Episcopi JUSLENII de convenientia lingua Fennica cum Hebraica & Græca in Biblioth. Svecan. NETTELBLADII Tom. 1. p. m. 160. ubi addit: Plura quarenti sexcenta occurrunt, præter quæ sono vel significatione aliquantum sunt remotiora, certæ tamen affinitatis innumera. ERIC. CAJANI Dissertat. de linguarum Hebrææ & Fennicæ convenientia p. 3. OL. RUDBECKII Atlantic. Illustrat. p. m. 68. & seq. In primis autem a nobis jam est nominandus Admoanum Rever. atque Præf. Wirmoënsis Ecclesiæ Præpositus LITZELIUS, qui ut Linguas Hebræam & Fennicam probe cædet, ita præcipuam hujus societati partem Ejus benevolentia debemus.

§. XI.

Præter hanc autem linguarum Hebræicæ & Fennicæ convenientiam quoad litteras, quam cum Guiljelmo VOTTONO (a) Materialem appellare licet, datur adhuc alia, quæ ut vocum constructionem & fluxum per declinationes & conjugationes respicit, ita genium utriusque linguæ manifeste prodit, quam cum nominato Auctore Formalem dicimus. Utemur autem in præsentî negotio eisdem Ducibus, qui in §. antecedente facem nobis prætulerunt luculentissimam. Compositiones igitur utriusque linguæ sunt rarissimæ, adeo ut Fennica quoque, si quæ compositorum naturam induentia occurrant nomina, ea vel statum Regiminis Hebræum referant, vel divisa æque commode enuncientur. In verbis autem

autem Præpositiones adjunctæ, & unam cum illis
 vocem constituere visæ, etjam ornate separantur.
 Uterius est notandum, quod æqualis in utraque
 lingua sit Pronominum & affixorum conditio, cum
 dentur & separabilia & inseparabilia Pronomina.
 Ita tamen in Pronominibus obtinet diversitas, quod
 Fenni eadem affixa apponant nominibus pluralis
 formæ, quæ in singulari usitata sunt, quod tamen
 aliter fit apud Hebræos. Verborum autem non ap-
 ponuntur omnibus temporibus & modis, verum in-
 finitivis saltem. Deinde silentio haud erit præter-
 eundum, affixum primæ personæ singularis Hebræis
 esse י nominum & נִי verborum; Fennos vero ut-
 robique ni adhibere. Exemplo res fiet clarior.
 רכר, Fennis Sana, Lat. *verbum*, רכרים, Sanat/
verba, addito affixo primæ personæ singulari illud
 Hebraice fit רכרי, *verbum meum*, hoc autem רכרי,
verba mea, utrumque Fennice dicitur, Sanani. At
 cum affixo plurali רכרי, *verbum nostrum* & רכרינו
 cum intercedente י, *verba nostra*, Fenni efferunt
 Sanaanne / Sanojanne. Id quoque in lingua
 Fennica egregium est, quod significatio conjuga-
 tionum cum Hebræis omnino quadret. Quamvis
 enim adferi non possit, quod omnes quatuor con-
 jugationes Hebræorum apud Fennos nostros quoti-
 dianio usu valeant; in tribus tamen prioribus ver-
 bum Fennicum flecti potest eadem significatione
 cum verbo Hebræo. Sic quæ in prima flectuntur,
 actionem denotant transeuntem in rem objectam
 veluti עשה, Fen. *Eeli fecit*. Secunda conjugatio
 ordi-

ordinarie est intensiva, seu frequentativa חָוַי , *fa-*
elitavit, Fenn. *Teeffeli*. *Hiphil* seu conjugatio ter-
 tia exhibet sensum transferendi actionem, seu ad
 eam impellendi חָוַעַן *fecit facere*, Fenn. *Teeffi*.
 Verbis etiam Pronomina in utraque lingua suffigi
 solent. Sic ex gr. ab כָּל est כָּלִי *edere me*, quod
 Fennice vertitur & quidem verbotenus, *Syðdesáni*.
 כָּלִי , quod in cap. 2. Gen. occurrit *edere te*, Fen-
 nice *Syðdesáni* / כָּלִי *edere eum* Fenn. *Syðdesáns*,
 in quibus similis positus affixorum, sensusque est i-
 dem (b). Quæ his adhuc possent addi, aliis, qui u-
 triusque linguæ me magis periti sunt, enucleanda
 relinquo: & tantum observo, quod nonnulli con-
 venientiam linguarum Hebraicæ & Fennicæ vindi-
 caturi, concentum Poëscos utriusque gentis in ro-
 bur sententiæ suæ adferant. Verum cum nondum
 sit evictum, qualis veterum Hebræorum Poësis fue-
 rit, multis cum SCALIGERO (c) & MORHOFIO
 statuentibus, Judæos hodiernos suos versus ὁμοιοπα-
 τις & ὁμοιοτελείτης , a Christianis primum ante septem
 fere sæcula didicisse, nullum certum adest exemplar,
 ex quo, qualis convenientia Rhythmorum olim fue-
 rit, colligi possit.

(a) Vid. *Dissert. Philolog. ad Chamberlaine p. m. 45.* (b)
 Confr. imprimis *Rev. Ep. JUSLENI* *Orat. cit.* nec non *CA-*
JANI Dissert. (c) *In animadv. ad Eusebium p. 7.* (d) *De*
lingua & Poësi Germanor. p. 591.

§. XII.

Quamvis convenientia & materialis & forma-
 E lis

lis, eademque fatis insignis, inter linguas Hebræam & Fennicam intercedat, ceu modo ostendimus, e-
 runt tamen forte nonnulli, qui mirabuntur, majorem inter utramque non dari concentum. Verum haud ægre hoc ferent, quotquot considerent, idem Fennis nostris contigisse, quod ceteris populis, etiam qui puritatem linguarum suarum conservare studuerunt. Cujus rei rationem non difficulter adsequimur. Scilicet verba, quæ ore proferimus, tenues in auras mox evanescent: hos motus sistere, ipsa verba mox evanida colligere, collectisque quandam impertire consistentiam, opus videbatur, humanam industriam longe superans. Attamen has difficultates ingenium mortalium sensim vicit, certas introducendo figuras, quæ ex instituto repræsentarent articulatos sonos, quos pro re nata homines ederent. Sic Scriptura invaluit, per quam absentia redduntur præsentia, quantavis immensa locorum intercapedine remota, præterita quoque ipsa & per plurium sæculorum decursum fere obsoleta ope scripturæ ita reviviscunt, ut verba ex Majorum labiis velut legere queamus. Cum vero primi terrarum nostrarum incolæ hoc adminiculo vel destituerentur penitus, vel adeo incommodo uterentur, ut multa litteris mandare non potuerint, quis, quæso, miretur, quod lingua nostra, quamvis illam conservare faterentur Majores, varias subierit vicissitudines, hominibus quibusdam pro arbitrio novas formantibus voces, aut antiquas gratiori quodam, ut illis videbatur, soni firmate quasi vestientibus? Postquam

quam rursus litterarum usus magis magisque invaluit, simul quoque increverunt commercia, cum quibus peregrina etiam verba sensim irrepererunt, & sicut res multæ factæ sunt necessariæ, ita quoque ex eadem necessitate in civitatem nostram adscita fuerunt diversa vocabula illas exprimentia. Hinc cum Nob. BRENNERUS egregiam quandam seriem vocum Fennicarum nobis exhibet, quæ cum Gothicis & quoad litteras & quoad significatum pulchre conveniunt (a), nos facile credimus, id quod indoles vocum prodere videtur, & Fennos quasdam ex Gothis mutuo sumsisse, & hos etiam nonnullas ex nostra lingua in suam transtulisse. Ex quibus omnibus conficitur, quod sine præceptis Grammaticalibus, quæ modum recte scribendi & loquendi continent, nullius linguæ puritas facta semper testaque conservari queat; adeoque cum talibus destituti fuerint Majores nostri, quippe quod opus ante sæculum inceptum, sed nondum ad umbilicum est deductum (b); lingua Fennica e primigenia Hebraica nonnihil deflexit. Allatis hinc binas adhuc rationes addimus; partim quod post emigrationem a prima stirpe ita fuerint quasi avulsi Fenni, ut cum progenitoribus suis nullum amplius vitæ consortium habuerint, partim quod postquam in borealibus oris sedes suas fixerunt, admodum rara constituerint domicilia; quare fieri non potuit, quin a prima lingua sensim descitum fuerit. Quantum ejusmodi separatio gentium, licet non admodum magna sit, ad mutationem linguarum conferre possit, vel ex-

emplo populorum, littora nostra incolentium, evidentissime constat, quippe quos nativo idiomate loquentes pauci omnino nostrum plene possunt intelligere.

(a) Vid. *Litteras Ejus in Dissertat. HALLENII de Esra Fennia* p. m. 40. (b) Vid. *Lettre d'ARCKENHOLTZ aux Auteurs du Journal Encyclopedique* p. m. 8, not. *

§. XIII.

Haftenus ex convenientia linguæ Fennicæ cum Hebraica originem Majorum nostrorum indagare & ostendere conati fuimus. Verum cum in re adeo ambigua non unicum sufficiat argumentum, ut sententia quædam ad probabilitatis culmen adscendat, sed necesse sit, ut pluribus ipsa quasi muniatur rationibus; igitur eas nunc adferemus, quæ ad rhombum præcipue faciunt. Et quoniam Majores nostri pro se ipsis verba facere non possunt, eorum vicem subeant consuetudines, in quibus ut natura illorum spirare videtur, ita ex eisdem optime dignosci possunt. Tanta enim illarum vis atque efficacia deprehenditur, ut instar elateris sese habeant, qui licet prematur & intra certum gyrum valide redigatur, dato tamen laxamento, mox in pristinam figuram se restituit. Pari ratione quamvis avitæ consuetudines aliis aliisque modis cohibeantur, ubi tamen occasio datur, vim suam exerunt. Quocirca adhuc notandum, quod nullæ consuetudines mentibus tenacius inhaereant, quam quæ religionis, utcunque prævæ, speciem habeant; quod nisi ita esset, nunquam antiquatæ pridem superstitiones toties capi-

capita exfererent, quoties hoc fieri observamus. Verum hæc generaliter dicta sufficiant nobis ad specialia properantibus. Notum igitur est, quod cum Deus O. M. hominibus præcepisset, ut septimum quemvis diem sanctificarent, populus Israëliticus, jubente Numide, die Saturni cultui Divino in primis vacaverit, immo quod cardinem salutis suæ in externa hujus diei sanctificatione præcipue verti sibi sæpe persvaserint. Hinc malis confecti Deumque placaturi, ad jugem hujus diei observantiam inter alia se obstrinxerunt. Similiter Fennos nostros die Saturni Sabbathum olim celebrasse tam aliunde, quam ex prolixa valde eademque gravissima Epistola, quam Rex noster gl. mem. GUSTAVUS I. illis misit, adfatim constat. Scilicet circa medium fere sæculi XVI fame, morbis, aliisque calamitatibus ita premebantur Majores nostros, ut ad incitas ferme redacti fuerint. Serias quidem ad Summum Numen fuderant preces, & mitigationem pœnarum supplices imploraverant, verum cum benignam ejus opem solito diutius desiderassent, ad superstitiones sunt prolapsi, & sicut ægroti, ut desperatum morbum depellant, illicita nonnunquam tentant remedia, ita vulneribus faucii majorum animi illam conceperunt opinionem, quod tanta mala paterentur, quia Sabbathum illa die, quam observant Judæi, non celebrarent, cultumque ita carimonialem, saltem quo ad Sabbathum, postliminio introduxerunt. Hunc errorem in litteris modo memoratis, datis Arosiæ d. 7 Decembr. An. 1554, castigavit Rex noster, quan-

tumque hallucinati sint, pluribus rationibus egregie ostendit (a). Verum ne quis forte credat, Majores tempore modo memorato indicia originis suæ primum prodidisse, audiamus CELSUM, Sæculi III. Scriptorem, qui hæc habet: *Geta gentes sapientissime & antiquissima sunt, tractantes cognata Judæorum opinionibus* (b). Quis vero non videt, quod hic digitum in Fennos nostros quasi intendat, dicatque quod ritus Judæorum non dedignati fuerint (c). Quod mirum forte ipsi visum, quia originem Majorum nostrorum sibi satis perspectam non habuit.

(a) Vid. *Integram Epistolam in CELSII Monument. Politico-Ecclesiast. p. m. 20. & seq.* (b) Confer. CELSUM apud *Originem Lib. I. p. 14.* (c) Vid. *Epist. ARCKENHOLTZII sit. p. 51.* Fennos Svecorum seu Gothorum nomine olim fuisse comprehensos, docet JUSLENIUS in *Vinaiiis Fennorum p. m. 40.*

§. XIV.

Sicut temporis spatium, quo sol orbitam suam describere videtur, *annus* ab annulo dicitur, in circulo autem quodlibet punctum, ut peripheriæ initium adsumi potest; ita quoque docet Historia, quod diversæ gentes diversa annorum exordia constituerint. Quod ad initium anni Hebræorum, ut alia reticeamus, attinet, de eo inter omnes non convenit; nonnullis exordium ejus circa æquinoctium vernalis, aliis circa autumnale statuentibus. Enimvero si, ut par est, auctoritate Scripturæ S. & consentientibus antiquorum testimoniis standum sit, nemo sobrius dubi-

dubitat, quin initium anni Judæorum in æquinoctio vernali fuerit constitutum, ibique a Mose repositum, postquam Israëlita ex Ægypto essent egressi, ut memoria felicitis hujus eventus etiam hac ratione conservaretur. Quæ quidem opinio exinde quoque confirmatur, quod numerus mensium in Scriptura ab כסיו incipiat, qui nostro Martio fere respondet. Similiter docet Historia, quod Majores nostri annum inceperint non a solstitio brumali, seu, quod idem fere est, a Januario, ut ceteris populis Septemtrionalibus fuit solemne, sed a Martio (a), qui mensis propterea a nostratibus dicitur *Maaliscuu* / id est termini vel metæ mensis, ideo quod tunc vetus desinat & novus simul incipiat annus.

(a) Vid. *RUDBECKII Atlant. illustrat. p. m. 74.*

§. XV.

Quum Deus populum Israëliticum in peculium sibi delegerat, voluit etiam ut puram mentem & mundum corpus conservaret. Hinc quoties Israëlita vel cadavera tetigerant, vel quacunque alia ratione, etiam præter spem & opinionem, se contaminaverant, impuri judicabantur, & tales per totum diem habebantur. Vesperascente autem cælo se totos prius abluebant, quam in aliorum confortium admittebantur. Quam frequentia nostrarum terrarum incolis sint balnea atque lavacra, neminem nostrum fugit. Quid? Quod bene secum agi credant rustici nostri, si bis vel ter per septimanam, immo

immo quotidie corpora in balneis lavare queant, hæc lavacra laborum difficillimorum levamenta judicantes. Quo vitæ genere admodum discrepant a ceteris per Septemtrionem populis, qui ejusmodi ablu- tiones parcissime adhibent. Uterius notum est, quod inter morbos lepra valde afflixerit Israëlitas, ita ut nonnulli Scriptores, quibus Sacra oracula vel sordent, vel eadem auctoritati Historicorum paga- norum postponunt, adserere non dubitent, popu- lum Israëliticum, propter hunc morbum ingrave- scentem ex Ægypto olim fuisse expulsam. Quam vero opinionem nos, meliora edocti, merito explo- dimus, & quamvis quidam Israëlitarum hoc mor- bo laboraverint, non tamen tantus eorum fuit nu- merus, quantum Græci confingunt scriptores (a). Quis enim probavit

- - *Quidquid Græcia mendax
Audet in Historia?*

Interim tamen verum est, quod hunc morbum non ignoraverint Majores nostri. Quam ob causam Rex noster gl. mem. GUSTAVUS ADOLPHUS peculiari edicto Holmiæ d. 15 Julii An. 1619. præcepit, ut Nosocomium pro leprosis in Finlandia extrueretur (b). Neminem mihi vitio versurum spero, quod isthæc adferam, siquidem nec ignota, nec subdole conficta tradam. Præterea hinc nobis sup- peditatur occasio Deum celebrandi, quod morbus hic, qualis demumcunque fuerit, adeo in his oris pridem desierit, ut vix quoad nomen nobis amplius sit notus.

(a) Vid.

(a) Vid. CHÆREMON *citat.* a MARANA in libro *Épion dans les Cours des Princes Chrétiens Tom. IV. Lettr. LXXXIII. p. 340.* (b) Vid. RUDBECKII *Atlant. Illustr. p. 74.*

§. XVI.

In antecedentibus obiter indicavimus, quod vestigia circumcissionis a Majoribus nostris receptæ jam occurrant nulla, quæ Divina institutio per difficultatem transmigrationis in Boreales oras, aliisque de caussis oblivioni tradita videtur. Idem valet de agno Paschali, nisi quod ritus, qui in illo celebrando, quondam fuit observatus, apud nostrates etiamnum vigeat, *panes intelligo azymos.* Sed erit res paullo altius repetenda. Cum itaque Deus decrevisset, populum suum ex Ægypto in Terram Canaan educere, inter alia ipsi injunxit, ut in Festo Paschatos panibus, nullo fermento infectis, per integrum septiduum vesceretur. Primum quidem azymos panes requirebat angustia temporis & festinata necessitas abeundi; sed Deus necessitatem in mysterium postea convertit. Immo sub maledictionis pœna Israëlitis interdictum fuit, alium panem, quam azymum, tunc comedere, ita ut, qui hoc præceptum violaret, e medio tolleretur. *Cette malediction, inquit quidam ex recentioribus, s'étendoit seulement à la personne qui mangeoit quelque chose, où il y avoit du levain & non à celle, qui gardoit du levain dans sa maison, ce dernier peché devant seulement être puni d'un certain nombre de coups* (a). Ceterum cum summa festinatione urgerentur Israëlità, farinam aqua subactam linteolis aliisque fasciis includebant, sicut Sacer Vates disertis testatur verbis *Exod. XII. 34:* Apud Pennos nostros similem ri-

tum ab antiquissimis inde temporibus invaluisse observamus. Scilicet septimanæ magnæ, Syeth. *Dynn belwecka* / die Jovis ab his *Stjår = Thorsdag* dicto, ex farina ptisanæ paratur species panis, cujus massa cum satis firmam non habeant consistentiam, sed crassiorem referat pulvem, includitur variis arculis ex cortice betulino confectis & deinde leviter pinsitur. Est hoc panis genus non tantum azymum, verum etiam admodum dulcis saporis, cujus comestio incipit a Paschate *paschatus* Syeth. *Långfredag* dicto, & per insequentes septem dies continuatur; per reliquum anni tempus pane fermentato utuntur nostri. Circa ejus usum adhibent Fenni non cultros, sed communiter fragmenta perticarum, quod signum certe est hominum valde festinantium. Dicitur denique hic panis a nostratibus *Månuni* / quod vocabulum Hebraicam originem manifesto sapit, & a *pane illo caelesti*, ad idiotismum nostræ linguæ efformatum videtur. Cum itaque festum Azymorum Hebræorum & ritus Fennorum circa usum *Månuni* pluribus modis inter se conveniant, ceu ex modo allatis adfatim constat, quin hic sit illius reliquiæ, nemo dubitare potest.

(a) Vid. *L' Histoire Universelle &c. Tom. II. p. m. 393.*

§. XVII.

Quascunq̄ adeamus terras, nullam fereprehendimus gentem, quæ non certis anni cujuslibet diebus vireta ex campis in urbes atque vicos revocavit, arboresque frondosas juxta parietes adum constituit, simulque varia celebravit hilaria. Ab Israëlitis duplicis generis festa, huc pertinentia, quondam
fuis-

fuisse observata reperimus. Taceo jam, quod Hierosolymam quotannis confluentes in erectis frondosis tabernaculis octiduum scilicet a XV die usque ad XXII mensis Tisri, qui fere est noster September, manere debebant in memoriam tabernaculorum conservandam, quibus relicta Ægypto usi erant Majores eorum per quadraginta annos in deserto vagabundi. Ad institutum nostrum propius spectat, quod tempore vernali celebraverint festos dies tam floribus, quam frondibus decoros. Scilicet cum quinquaginta dies ab egressu ex Ægypto usque ad sanctionem Mosaicæ legis in monte Horebo hoc die factam numerarent, hujus rei tam notabilis memoriam revocaturi varia oblectationum genera quinquagesimo die a Paschate quotannis instituerunt. Exinde mos quidam invaluit inter sequiores, ut ædes suas rosis flosculisque in formam coronarum adaptatis haud modice aut parce exornarent. Refert quoque LEO Mutinensis, Rabinus Venetus, quod pavimenta & plateas viridi herba tunc sternant, fenestras viridibus ramis passim obtendant, & virides corollas capitibus imponant, quod circa montem Sinai tempore Legislationis viruerint omnia (a). Quocirca notandum, quod frondosas betulas in innocuis his florealibus adhibuerint. Similiter Fennis nostris solemne est, tempore, quo festum Pentecostale incidit, betulas quinque prope villas constituere, quæ ita disponuntur, ut formam crucis referant, inter quas varios instituunt ludos. Dicuntur autem hæc ludicra a nostratibus *Hipa* / unde forte descendit *Hippoinen*, quod *urbanum & facetum* denotat. Convenit vox *Hipa* cum Goth. *Heppa sal-*

tare. Non est, quod quis existimet, Fennos nostros ab aliis populis septemtrionalibus hoc ludi genus mutuo sumsisse, quum notum sit, quod hi Majalia sua in primis celebrent festo nativitatís Johannis, quo betulas templis domibusque inferre nec non virgines corollas ex omni genere florum complicatas de perticis suspendere, jam pridem consueverunt. En igitur nova convenientia inter ritus Israëlitarum & nostrorum Fennorum.

(a) Vid. *Opusc. de Carimon. & consuetudinibus hodiernis Judæor. Part. III. Cap. 4. §. 3.*

§. XVIII.

Denique eximia illa, quæ in nostra lingua observatur *βραχυλογία*, ad Laonicam proxime accedens, non levissimi momenti nobis videtur ad probandam Fennorum originem. Etenim qui linguam Fennicam probe callent, sibi satis superque perspectum habent, quam paucis verbis multa complecti queamus, quam vastus sensus singulis fere vocibus competat, & quanta sit illius vis in commovendis hominum animis. Eodem prorsus modo quicumque vel primoribus attigerunt linguam Hebraicam, aliasque orientis, hoc satis experiuntur, in illis, quam ullis aliis breviores esse periodos & minoribus ambagibus circumductam eloquentiam reperiri. Et ejusmodi sermonis ratio haud obscure prodit ingenium liberale atque servitutis impatiens.

Sed jam vela contrahimus, atque ex obscuro pelago cymbam nostram in portum subducimus, B. Lectorem prius rogantes, velit lapsus, si quos animadvertat miriori perstringere censura, ne in ipsum forte quadret illud Fennorum: *Wies wieras wian nâte talon toisen tyttävesä*, id est, *hospes culpam observat in alterius villa Filia.*